

Svájcból ismerünk, ahol kiváló állapotban maradtak fenn különféle szerves anyagok.

TÓTH JÁNOS ATTILA

308. Tiszadob, Ókenéz

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, Á

2002. április elején a múzeumigazgatóság lakossági bejelentés alapján értesült arról, hogy gátépítés földmunkái során neolit kori leleteket találtak. A lelőhely az a dombhát, melyen az ókenézi kastély is áll. A Tisza egykori kanyarulata folyta körbe. Először 2002. április 15-től május 2-ig dolgoztunk a kastélytól Ny-ra fekvő részen. Nagyjából É-D irányban 120 méter hosszan figyeltük meg a gátépítési földmunkákkal felszínre került neolit és Árpád-kori település objektumait. A leletmentés szelvényétől É-i és K-i irányban a terepalakulat és a felszíni leletek alapján további 100–100 méterrel folytatható a lelőhely.

A kastélytól D-re egy kisebb dombháton is újkőkori objektumok előkerülése tette szükségessé a leletmentés folytatását, amit kisebb-nagyobb megszakításokkal május 23. és szeptember 11. között végeztünk el.

Összességében megállapítható, hogy a feltárt 143 objektum egy újkőkori és egy Árpád-kori településhez tartozik, illetve egy részük újkori. Az újkőkori településről (alföldi vonaldíszes kultúra) a nagyméretű, szabálytalan formájú és gazdag anyagú gödröket, az Árpád-kori faluból pedig néhány épületet és kemence-bokrokot lehet kiemelni. A feltárás körülményei és a lelőhely bolygatottsága miatt a településszerkezetre vonatkozóan nem sok következtetést lehet levonni.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

309. Tiszadob határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U

A 2002-ben elvégzett régészeti, geológiai kutatásokra a *Földművelő és állattartó népcsoportok környezet-átalakító hatásának vizsgálata Északkelet-Magyarországon* elnevezésű magyar–angol (ELTE BTK Régészettudományi Intézet, Durhami Egyetem) kutatási projekt keretei közt került sor.

A vizsgált területek a Tiszadob határában található egykori, mára már feltöltődött Tisza-meder, az úgynevezett Sarlóháti-meder környezetében, valamint a Tiszagyulaháza és Újtikos községek határában elhelyezkedő feltöltődött folyómeder, a Tekeres-patak partjain található. A vizsgálat során 325 db sekély mélységű fúrást mélyítettünk és összesen 400 fm üledékanyagot vizsgáltunk át.

A vizsgálat célja az volt, hogy az őskor folyamán a területen élt közösségek környezetét és a környezetükkel kialakított viszonyt rekonstruáljuk a geoarcheológia módszereivel.

A területen több eltérő korú és genetikájú folyóvízi tevékenység hatására kialakuló, infúziós lösszel fedett

térszíneken telepedtek meg az őskori kultúrák. A legintenzívebb megtelepedés a würm kori folyóhátakon, vagy a késő-glaciális korban meginduló magaspartképződés peremén mutatható ki, mert ezek a térszínek szigetszerűen kiemelkedtek a tiszai árvizekből, így a tartós megtelepedésre és mezőgazdasági tevékenységre is lehetőséget biztosítottak. A területen mozaikos morfológiai, talaj és növényzeti adottságokat rekonstruálhatunk az őskor folyamán.

Munkatársak: Sümegi Pál (SzTE Földtani és Őslénytani Tanszék), John Chapman (Durham University).

RACZKY PÁL

310. Tiszarád, Ivánka

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B (?), Á

2002. május 15-én helyi lakos információi alapján helyszíni szemlét tartottunk a lelőhelyen, ahol É-D-i irányú kettős homokdombon végig találtunk Árpád-kori és őskori (bronzkori?) cserepeket. Ezek a dombok valamivel alacsonyabbak, mint azok, amelyek a mai falu fekszik. Itt lehetett a középkori Ivánka falu, amelyet Kiss L. is említ.

Munkatársak: Mester Andrea, Simonné Asztalos Henrietta.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

311. Tiszatarján, Naba-ér partja

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) R, Sza, Á

2002 májusában egy több hektáros erdőtelepítést megelőző területrendezés során egy markoló emberi csontokat forgatott ki a földből.

A helyszínen megállapítottuk, hogy a lelőhely a Naba-ér jobb partján, Tiszatarján községtől D-re egy, a környezetéből szemmel láthatóan kiemelkedő dombvonulaton helyezkedik el. A domb lábánál megtaláltuk a markoló által megbolygatott, Ny-K-i tájolású, háton, nyújtott helyzetben fekvő, melléklet nélküli csontvázat. Nem sokkal később egy ugyanilyen helyzetű csecsemő csontvázat is feltártuk.

A leletmentés során egy nagyjából 100×100 m-es felületet tártunk fel, a Tiszatarjánt Tiszakeszivel összekötő földút két oldalán. A felszínre került leletanyag több korszak emlékéanyagát tartalmazza; rézkor (hunyadihalmi csoport), római császárkor (szarmata) és Árpád-kor (13. század).

A leggazdagabb leletanyagot a rézkori gödrök tartalmazták, amelyek hamus, faszenes, paticsos kitöltéséből sok kagyló, halpikkely, halcsont, agancsdarab (eszközök is), csi-szolt és pattintott kőeszközök és magkövek kerültek ki. A nagy mennyiségű kerámiaanyagban megtaláljuk a széles, lapos bütyköket, apró füleket, a korongos tapadású füleket, a jellegzetes, négyszögletes formájú, karéjos peremű edényeket, hengeres nyakú korsókat, tálakat.

Több Árpád-kori házat is feltártunk jellegzetes kőpakolásos tűzhelyekkel, külső kemencével, a korszakra

jellemző, hullámvonalas díszű fazékkal, töredékekkel. Egyiken fenékbélyeget is megfigyeltünk.

Az ásatási területen több olyan piskóta alakú, rendkívül keskeny és mély, esetenként cölöplyukakat tartalmazó objektumot is feltártunk, amelyek funkciója tisztázásra szorul.

A lelőhely sírjai (4) melléklet nélküli, háton fekvő, nyújtott vázak, Ny-K, K-Ny, ÉK-DNy tájolásúak, koruk ismeretlen.

Koós JUDIT

312. Töttös határa (Baranya megye) Ő, Kö

2002. március 25. és április 22. között a Janus Pannonius Múzeum Régészeti osztálya munkatársai terepbejárást végeztek a tervezett M6-56 gyorsforgalmi út Baranya megyei szakaszán.

Megye-dűlő: A 23146. pontnál É-D irányú dombvonulat déli magaslatán, jól bejárható repcevetésben találtuk a 71. sz. lelőhelyet. A magaslat vízjárta laposba nyúlik, déli oldalán sűrűsödik a leletanyag. A tetőn szürkés, agyagos foltok látszóttak. Kiterjedése 200×300 m.

Slivik: A 23150. pontnál É-D irányú dombvonulat ÉK-i lejtőjén, a tetőtől a vízpartra hajló lankán szürkésbarna agyagos foltok jelezték a hosszan elnyúló települést (72. lh.), melynek kiterjedése 250×500 m.

Munkatársak: Nagy Erzsébet, Gábor Olivér régészek, Krasznai Péter ásatási technikus, Tari Józsefné gyűjteménykezelő.

KÁRPÁTI GÁBOR

313. Újfehértó, Tóhát (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2001 májusában érkezett a bejelentés a nyíregyházi múzeumba, hogy Újfehértón, a Tóhát nevű részen egy korongos végű csákány és egy tokosbalta került elő. Akkor a növényzet miatt nem volt mód kutatásra.

2002. április 14-én szántás után fémkeresővel kutattuk át a területet. A szántásban nagy mennyiségű cserpet lehetett gyűjteni (Gáva kultúra). E mellett a fémkeresővel sikerült összegyűjtenünk további 5 tokosbalta, 5 sarlót, illetve sarlótöredéket, 1 nagyobb egyélű tör két töredékét, 1 csüngőtöredéket, 1 karperecötredéket, 2 lemezes (penge?) bronzdarabot, 1 alaktalanabb bronzdarabot (sarló?), 1 alaktalan hosszúkás röögöt (melléktermék?) és egy nagyobb, nagyon nehéz kőszerű tárgyat, mely talán érc?

A lelőhely maga egy vízzel körülölelt, patkó alakú dombvonulat, amelynek ÉNy-i csücskében volt a depó. A telep széle ettől a helytől kb. 20–30 m-re lehet még É felé.

A leleteket a Jóna András Múzeumba szállítottuk.

Munkatársak: Kulcsár Valéria régész, Bocz Péter helytörténész.

ISTVÁNOVITS ESZTER

314. Üllő, 1. számú lelőhely (Pest megye) Sza, Á

Az M0 autópálya Pest megyei szakaszának építését megelőző régészeti feltárás során az M5 autópálya és az M0-4 sz. főút csomópontja közti szakaszon, valamint a 4. sz. főút – Vecsést és Üllőt elkerülő – nyomvonalán dolgoztak 2002-ben a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai. Az alábbiakban bemutatott lelőhelyeken ebben az évben közel 398 450 m²-t tártunk fel február és november között. Mindegyik lelőhelyen a vezető geodéta: Szánthó Dániel, térinformatikus: Zoltán S. Péter, Progli Szabolcs.

A lelőhely egy magasparton helyezkedik el, s az Üllő 2., 7. és 10. számú lelőhelyekkel együtt egy viszonylag nagy kiterjedésű, nagyjából É-D-i irányban húzódó Árpád-kori telep részét képezi. Az Árpád-kori lelőhelyen eddig összesen 85 objektumot találtunk. Közülük 47 volt élelem-, illetve hulladéktároló gödör valamint 21 vízelvezető- és kerítőárok, 4 ház, valamint 2 nagyméretű kút, 5 tűzhely. Erősen lepusztult a homokos dombfelszín, az agyagosabb lankán számos geológiai szikes-köves képződményt figyeltünk meg. Az egyik nagyméretű téglalap alakú házat is ebben a kemény rétegben alakították ki. Érdekesség egy négyszögletes, függőleges falú, 2,5 m mély objektum kevés Árpád-kori leletanyaggal. Az objektumokból előkerült leletanyag 12–13. századra keltezhető, kivéve a 41. objektumot, amelyben szarmata kézzel formált kerámia és terra sigillata töredékek kerültek elő, nagy mennyiségű állatcsont kíséretében. A lelőhelyen összesen 27 183 m²-t tártunk fel, illetve kutattunk meg szondázó árkokkal.

Munkatárs: Gál Krisztián régészhallgató (ELTE), Farkas Ildikó, Progli Szabolcs, Semperger Zoltán ásatási technikusok.

TARI EDIT

315. Üllő, 2. számú lelőhely (Pest megye) Á

A szomszédos Árpád-kori lelőhelyektől (Üllő 1. és 10.) 40–50 m széles mélyedések választják el. Az eddig feltárt 92 objektum közt található 2 földbe mélyített ház, mindkettő agyagos felmenő falú tűzhellyel a Ny-i részen, K-i sarkukban pedig úgynevezett nyéllal/kürtővel. Az 5-ös számú házban feltárt kemence agyagfalába kézi malomkő töredékeit és más kődarabokat építettek bele, a tűztér alján hullámvonalas bekarcolással díszített fazék darabjai heverték a kemény és feketére égett felületen. A lakóépületek mellett 29 árkot, 2 kutat (vagy víztárolót?), és 57 gödröt tártunk fel. A leletanyag többségét a házakban találtuk, a többi objektumban jóval ritkább a kerámia- illetve csontlelet; kivétel ez alól a 4. számú gödör, ahonnan egy csaknem ép 12–13. századi fazék került elő. A kutatott és feltárt terület nagysága 11 718 m².

Munkatárs: Gál Krisztián régészhallgató (ELTE), Farkas Ildikó, Szöllősi Géza, Semperger Zoltán régésztechnikusok.

BATIZI ZOLTÁN – TARI EDIT